

СИСТЕМА СТАНДАРТІВ ЕКОЛОГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

К.В. Карпова, студентка курсу ФММ

В.С. Столяров, доц. КМ, к. е. н.

НТУУ «КПІ», м. Київ

Розглянуто деякі аспекти впровадження системи екологічного менеджменту за стандартом серії ISO 14001 в сферу управління в умовах ринкової економіки.

Актуальність теми. Екологічний менеджмент вже тривалий період часу є об'єктом уваги закордонних та вітчизняних науковців, серед яких слід виділити О.Ф. Балацького., Г.О. Білявського, Р.В.Єфремову, В.Г. Ігнатова, А.В. Кокіна, О.А. Лук'яніхіну, Л.Г. Мельника, Ю.М. Саталкіна, В.Я. Шевчука, А.Є. Хачапурова та ін.

Ключові слова: екологічний менеджмент, екологічна політика, міжнародний стандарт серії ISO 14000, принципи та завдання екологічного менеджменту.

Виклад основного матеріалу. У стандартах ISO 9001 та ISO 14001 визначено, що системи управління якістю та екологічного менеджменту є частиною єдиної системи управління, що підтверджує необхідність їх розгляду як складових частин систем корпоративного управління. На території країн СНД видано невелика кількість книг, присвячених проблемі впровадження систем екологічного менеджменту, і лише останнім часом в наукових виданнях стали говорити про включення екологічного менеджменту в систему корпоративного управління.

Поява серії міжнародних стандартів ISO 14000 в області екологічного менеджменту є однією з найбільш значних міжнародних природоохоронних ініціатив. Сукупність стандартів ISO 14000 включає кілька блоків:

- управління Системою екологічного менеджменту (СЕМ);
- рекомендації з проведення аудиту системи екологічного менеджменту;
- управління виробництвом (послуг);
- принципи екологічного маркування продукції;
- принципи оцінки показників навколишнього середовища;
- принципи оцінки життєвого циклу продукції.

У здійсненні стандартів ISO серії 14000 в даний час добровільно беруть участь близько 65 000 компаній світу. Серед десятка країн, що лідирують в області сертифікації систем екологічного менеджменту - Китай, Італія, Великобританія, Японія, Іспанія і Сполучені Штати Америки [2].

Офіційно стандарти серії ISO 14000 (ISO 14000) є добровільними. Вони не замінюють законодавчих вимог, а забезпечують систему менеджменту впливу підприємства на навколишнє середовище і виконання вимог природоохоронного законодавства.

Грунтуючись на міжнародному і російському досвід останніх років, можна сформулювати наступні переваги від створення, впровадження і сертифікації систем екологічного менеджменту:

- сертифікація на відповідність вимогам ISO (ISO)14001 : 2004 стає все більш очевидним умовою просування продукції і послуг на міжнародних ринках, а також поліпшення відносини підприємства з споживачами, органами державної влади і місцевої громадськістю;
- збільшення вартості основних фондів підприємства;
- зростання конкурентоспроможності за рахунок оптимального використання енергії та водних ресурсів, ретельного відбору сировини і контрольованої переробки відходів;
- зниження фінансових витрат на виплату штрафів за порушення вимог природоохоронного законодавства;
- забезпечення зниження негативного впливу на навколишнє середовище економічно ефективним чином, поєднуючи, таким чином, рішення економічних і екологічних завдань;
- підвищення адаптивних можливостей російських компаній та зміцнення їх ринкових позицій.

Першим кроком до створення системи екологічного менеджменту на підприємстві є чітке усвідомлення наявності екологічного аспекту в його діяльності. Під екологічним аспектом розуміємо елемент діяльності підприємства, складова його продукції або послуг, яка взаємодіє або може взаємодіяти з навколишнім середовищем [1].

Проте, як свідчить практика, для виникнення необхідності у системі екологічного менеджменту недостатньо лише виявити екологічні аспекти діяльності. Для її впровадження на підприємстві має бути чітко сформульована і послідовна екологічна політика. Вона повинна бути документованою, відомою і зрозумілою не тільки персоналу і партнерам, але й усім стейкхолдерам – особам, що мають інтерес до екологічних аспектів діяльності підприємства, його продукції та послуг, а також особам, які відчули на собі вплив, пов'язаний з екологічними аспектами діяльності підприємства.

Будуватися і розвиватися екологічна політика та система екологічного менеджменту повинна за принципом послідовного вдосконалення, тобто бути спрямованою на досягнення кращих показників в усіх екологічних аспектах діяльності підприємства у відповідності до його екологічної політики та поетапне наближення до поставленої мети, вибір реальних цілей і визначення реального часу їх досягнення [3].

Однією з головних рис системи екологічного менеджменту є те, що вона впроваджується на добровільних засадах, за ініціативою самого суб'єкта господарювання. Декларуючи власну екологічну політику і впроваджуючи її на практиці через систему екологічного менеджменту, підприємство ліквідує формалізм адміністративно регульованої природоохоронної діяльності, а його екологічно спрямована діяльність перестає бути примусовим «додатком» до основної діяльності і не має суперечити національним стандартам природоохоронної діяльності [2].

Впровадження екологічного менеджменту на підприємстві можна вважати економічно корисним і доцільним завдяки наступним факторам:

- економія виробничих витрат і ресурсів.
- покращення якості продукції.
- покращення відносин із органами державної влади.
- ірозищення ринків збуту продукції і приваблення нових споживачів.
- вихід на новий рівень технологічного розвитку та інновацій.

Ураховуючи всезростаюче значення екологічного менеджменту його розробка і впровадження, як зазначається в міжнародному стандарті серії ISO 14000, має відбуватися за такими стадіями:

1. Попередній аналіз ситуації, що склалася.
2. Розробка декларації про екологічну політику підприємства, яка б детально відображала усі екологічні аспекти його діяльності.
3. Створення структури розподілу обов'язків і відповідальності в системі екологічного менеджменту.
4. Оцінка впливу підприємства на навколишнє середовище.
5. Розроблення екологічних цілей і завдань підприємства.
6. Виявлення стадій виробництва, процесів і видів діяльності, що можуть впливати на стан довкілля, розробка системи контролю за цими процесами.
7. Розробка програми екологічного менеджменту, визначення особи, відповідальної за її виконання
8. Розробка і публікація детального опису системи екологічного менеджменту підприємства, який дозволив би аудиторі встановити, чи правильно функціонує система і в якому б враховувалися усі аспекти впливу підприємства на навколишнє середовище.
9. Встановлення системи реєстрації усіх екологічно важливих подій, видів екологічної діяльності, випадків порушення вимог екологічної політики, тощо.
10. Встановлення на підприємстві системи внутрішнього аудиту за наданими у стандарті рекомендаціями.

Висновки. Проведене дослідження дозволяє зробити висновок, що використання таких груп інструментів, які спираються на міжнародно визнані правові норми та екологічні стандарти, має сприяти виникненню економічної зацікавленості у суб'єктів господарювання до впровадження природоохоронних, ресурсозберігаючих та природо відновлювальних технологій на діючих та при будівництві нових виробництв.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Галушкіна Т.П. Экономические инструменты экологического менеджмента (теория и практика). – Одесса: Институт проблем рынка и экономико-экологических исследований НАН Украины, 2000. – 280 с.
2. Пашков Е.В. Международные стандарты ИСО 14000. Основы экологического управления./ Пашков Е.В., Фомин Г.С., Красный Д.В. – М.: ИПК Издательство, 1997. – 254 с.
3. Соснин А.С. Стандарты ISO 14000 [Электронный ресурс] – Режим доступа: http://www.ecolog.spb.ru/article_iso14000.php